Utbildning: Fårets tanduppsättning

Bakgrund

Föreningen har erhållit medel från jordbruksverket för denna studie. Efter den enkät som lades ut på föreningens hemsida visade det sig att det saknades en del kunskap i hur fårets tanduppsättning ser ut, både hos unga och äldre djur.

Fårets tänder

Antal, ordning och hälsa är faktorer som kan användas vid åldersbestämningen av ett får eller lamm. Då tittar man främst på fårets incisiver och jämför uppsättningen av mjölktänder och permanenta tänder. Idag ska alla får i Sverige vara märkta med SE-nummer och individnummer. Det är också krav på att alla får finns med i din stalljournal. Det gör egentligen att åldersbestämning via fårets tanduppsättning har förlorat sin betydelse, däremot är det en viktig faktor att ha kunskap om för att se hur tandhälsan ser ut hos dina djur.

Vid vilken ålder ett får/lamm byter sina mjölktänder varierar något, beroende på ras, miljö och näringsinnehåll. Många produktionsraser utvecklas tidigare än till exempel raser av allmogefår. Får har 8 permanenta incisiver (framtänder) i underkäken och 24 molarer (kindtänder). Ett får har 6 kindtänder på var sida i över- respektive underkäken. Får har inga framtänder i överkäken utan har istället, liksom kor och andra idisslare, en tandplatta.

När lammen föds har de oftast inga tänder men mjölktänderna framträder under första veckan. När ett lamm är ca 2 månader har det fått alla sina mjölktänder (8 st). Mjölktänderna ersätts sedan med permanent tänder parvis. Först ersätts det mittersta paret och sedan ersätts nästa tandpar, tills samtliga mjölktänder har ersatts med permanenta tänder.

Antalet permanenta framtänder användes tidigare, som nämns ovan, för ålderbestämning och i engelsktalande länder kallades fåren för two-tooth, four-tooth, six-tooth, eight-tooth eller full mouth. Det var bland annat avgörande för priset på ett djur. Det man måste komma ihåg är dock att åldern när tandömsningen äger rum varierar mellan raser, men förmodligen fungerade detta utmärkt på lokala fårmarknader med lokala raser. Figur 1 till 4 visar utvecklingen av permanenta framtänderna och den ungefärliga åldern när det äger rum.

Tändernas hälsa är också beroende av typ av foder och bete. Ett långt, "mjukt" bete gör att tänderna växer längre på grund av ett mindre slitage. Ett kortstråigt bete där djuren behöver beta nära backen medför att tänderna nöts ner, vilket påverkas ytterligare om jorden är av typ sand eller grus.

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Utbildning: Fårets tanduppsättning

Efter att alla permanenta framtänder har växt ut, börjar dessa tänder så småningom att nötas och skadas. Man brukar också se att tänderna ser längre ut och att mellanrummet mellan tänderna blir bredare innan djuret till slut tappar sina tänder. Hur fort tänderna slits och tappas beror troligen på både arv och miljö.

Lösa framtänder är förmodligen ett större problem för ett får än saknade framtänder. Det är lätt att ett får utan framtänder snabbt tappar hullet om de hålls på väldigt kort bete. Om betet däremot är något högre brukar även ett får utan framtänder kunna hålla hullet, men det är viktigt att du som djurägare har dessa djur under uppsikt. Viktigast är dock att kindtänderna är i god kondition, vilket kan vara svårt att kontrollera som djurägare. Om kindtänderna skadas eller tappas kan fåret inte mala sönder fodret ordentlig. Ett får utan kindtänder kommer inte att kunna hålla hullet. **Kom ihåg att kontrollera hullet på dina får flera gånger per år, både under stallsäsong och betessäsong.**

Figur 1

Tanduppsättningen hos en ettåring. Två incisiver är permanenta (se pilar).

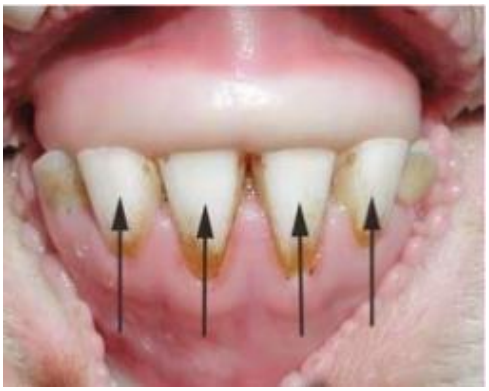

Figur 2

Tanduppsättningen hos ett får som är ca två år. Fyra incisiver är permanenta (se pilar).

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Utbildning: Fårets tanduppsättning

Figur 3

Tanduppsättningen hos ett får som är ca fyra år. Samtliga incisiver är permanenta.

Figur 4

Tanduppsättningen hos ett får som är 6-8 år. Notera det breda mellanrummet mellan tänderna. ”Full mouth”

Figur 5

Tanduppsättningen hos ett äldre får, 8-12 år. En sådan individ kallas för "broken mouth".

Referens: Bilder och bildtext har använts med tillstånd av Infovets.
Se länk: http://www.infovets.com/books/smrm/C/C015.htm

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden